

A központi háztartás előnyei.

Írta: *Ágoston Péterné*, Nagyvárad.

Napról-napra érezhetőbbé válnak azok a nehézségek, melyekkel a kis családi háztartásoknak a modem életviszonyok közt meg kell küzdeniök s hova-tovább mind világosabb lesz, hogy a segítség egyik leghathatósabb módja a központi háztartások és közös konyhák létesítése Ez a háztartási munkának félreismerhetetlen fejlődési iránya.

A központi háztartásokkal világszerte kísérleteznek. Mint minden új dolognak, úgy ennek is roppant sok nehézséggel kell megküzdeni, annyi azonban bizonyos, hogy a háztartás megváltoztatásának óhaja és szüksége mind szélesebb körökben nyilvánul meg.

Angliában egyletet alapítottak nőknek a központi háztartási munkára és a házi kiszolgálásra való kiképzésére. Ennek az egyletnek, a „Society for the Promotion of Co-operative Housekeeping and House Service”-nek titkára Alice Melvin, a „Freewoman”-ban érdekes cikksorozatot közöl a központi háztartások előnyeiről és különböző formáiról, továbbá azok szervezési feltételeiről. A következőkben a legfontosabb részek rövid kivonatát közöljük.

I. A központi háztartás és a cselédkérdés.

Mint mindenütt, úgy Angliában is a középosztály egyik legégetőbb kérdése: a cselédkérdés. A rossz cselédvizonyok okát sok mindenben keresik, de a legkevesebben gondolnak arra, hogy annak valódi oka a házimunka megváltozásában található. Általában azt hiszik» hogy a házimunkás, vagyis a cseléd munkája századok óta ugyanaz maradt, holott ennek is megállapítható a történeti fejlődése.

A középkori háziasszony értékes termelő erőt képviselt, mert a mai iparnak házi szükségletet képező része az ő felügyelete alatt a házon belül készült. A cselédleányok, kik mindennek előállításában segédkeztek, alapos gyakorlati kiképzésben részesültek. Egy-egy nagy udvarház a szegénysorsú leányok nagy csapatának iskolájaként szolgált, ahol azok a hozzáértő úrnő vezetése és felügyelete alatt a házimunka minden ágában kiképzést nyertek.

A további előnye ennek a rendszernek abban állt, hogy a leányok közös testületet képeztek, a legtöbb munkát együttesen, magukhoz hasonlók társaságában végezték, ami nagyon hozzájárult ahhoz, hogy dolgukat kedvvel, örömmel teljesítsék. Mindazt, mit megtanultak, később mint önálló háziasszonyok is értékesíthették s már ez a tudat is több buzgalomra sarkalta őket.

A mai állapotokat ezzel összehasonlítva, nagy különbségeket találunk. Ma a gyári készítmények korát éljük. A házi munkának nehezebb, több figyelmet igénylő érdekesebb része ma már házon kívüli előállításra tere lődött s a házban inkább csak az alsóbb rendű és tisztogatósi munka maradt meg.

A háztartások túlnyomó száma egy cselédet foglalkoztat, aki műveltségénél és helyzeténél fogva elszigetelten él a családok körében s ez egyik oka annak, hogy bár a házi jövő-menő munka egészséges s a cselédek általában jól étkeznek, mégis igen sokan közülük vérszegénységben szenvednek s kellő életkedv híján vannak. A bánásmód is különböző, néhol semmi, másutt több szabadságot élveznek, de sehol sem tekintik őket olyan munkásnőknek, akiknek meghatározott munkarendjük, joguk és a független életre való igényük van.

A központi háztartás a cselédkérdés legalaposabb megoldása s ebből a szempontból tekintve, különösen két irányelv emelendő ki:

a) a házimunkát speciális ágakra kell osztani s minden ágra a munkásokat alaposan kell képezni;

b) jobb munkafeltételek szükségesek a háztartási munkások számára, magasabb bérek, meghatározott szabad órák és üdülési és szórakozási lehetőségek.

Mindezek lehetővé teszik majd, hogy a háztartási munkára jobb elemek is menjenek, akik ma ettől a munkától a függő helyzetre való tekintettel vonakodnak.

Szükséges természetesen megfelelő iskolák létesítése, ahonnan a leányok a kellő kiképzés elnyerése után a központi háztartások különböző ágaiban volnának alkalmazandók, ahol külön szobán kívül közös társalgó is állna rendelkezésükre, hogy egymás közt társas életet is élhessenek.

A mai otthon individuális rendszerének meg kell változnia. Husi kis külvárosi háztartást, melyet ma ugyan-

annyi rosszul fizetett és rosszul képzett cseléd sem tud megfelelően ellátni, félannyi jól képzett munkásnő nyolc óras munkaidővel jobban el tud látni, ha a munkák egy része központosítva van. A cselédkérdésnek ez az egyetlen és lehető megoldása.

II. A központi háztartás a kenyérkereső szolgálatában.

A háztartás mai rendszerével igen nehéz összeegyeztetni a nők kenyérkereső munkáját. A nő vagy a házasságról kénytelen lemondani, hogy választott élethivatásának élhessen, vagy ha férjhez megy, fel kell adni a reményt, hogy olyan munkával foglalkozhassak, amihez hajlamot érez, hacsak véletlenül nem éppen a házimunka az, ami ízlésével találkozik. Azelőtt annyira természetes volt, hogy az asszony csak a háztartási munkával foglalkozzék, hogy az olyan asszonyt, aki más munka iránt mutatott hajlamot, nőietlennek tartották, akinek a feleség és anya szerepe nincs igénye. S mivel ez az életfelfogás oly kitűnően megfelelt a férfi életmódjának is, tartott oly soká s dől meg oly lassan. Pedig nincs semmi igaz ok arra nézve, hogy két egyén házassága külső életük gépezetét teljesen felforgassa. Lehetőséget kell találni arra, hogy családok teljes ellátást élvezzenek s még hozzá olcsóbban, mintha külön háztartást alapítanak Ezt a problémát a közös háztartás van hivatva megoldani.

A „Society for the Promotion of Co-operative Housekeeping and House Service” feladataul tűzte ki, hogy művelt nőket képez ki a háztartási munkákra s központi háztartásoknak létesítését szervezi, ahol a kiképzett nőknek megfelelő alkalmazást is biztosít. Az egyik mód az, hogy kis lakásokból és egyes szobákból álló szövetkezeti házat létesít közös konyhával, ebédlővel, olvasóteremmel. Ez különösen egyedül álló, vagy házas munkásoknak alkalmas. A másik, inkább a középosztály szükségleteinek megfelelő módszer, a kertvárosszerű telep létesítése egy központi épülettel, melyet fedett folyosó köt össze az egyes különálló családi házakkal. A központi épületben van az étterem, könyvtárszoba, billiárdterem s egyéb szórakozásra szükséges helyiségek. Az ételleket kívánatra kinek-kinek a házba is küldik. A lakók együtt alkotják a szövetkezetet.

Az egyes házakban egy-egy munkaszoba is van, mely a konyhát helyettesíti, és ahol szükség esetén egyszerűbb ételek előállíthatók. A központi épületben lakó képzett háztartási munkásnők szükség esetén óra-, nap-, vagy hétszámra kaphatók. Az összes lakosztályok meleg vízzel, villanyvilágítással, porszívóval s minden szükséges készülékkel el vannak látva arra nézve, hogy a tisztogatósi munka a minimumra redukálható legyen.

A telepen nappali gyermekszoba is van képzett gyermekápolónővel, akire a napközben elfoglalt anyák gyermekeiket bízhatják.

Az ilyen háztartási rendszer azonban egyedül álló nőknek is nagyon előnyös, kik ilyen módon a különlakás előnyeit élvezhetik anélkül, hogy a házimunkára gondolniuk volna.

Az egyéni otthon rendszere már elérte fejlődésének határait s ha haladni akarunk, új rendszert kell meg-

kísértenünk s a közös háztartás a javított helyzet annyi lehetőségével kecsegtet, hogy csak azon csodálkozhatunk, hogy életbeléptetése ily sokára kitolódott. Erre magyarázatot csak e három szó ad: tudatlanság, előítélet és vállalkozási hiány.

III. Központi háztartás és anyaság.

A nők fejlődési történetüknek ahhoz az időpont, jához érkeztek, amikor azt látják, hogy csakis magukra vannak utalva, ha előre akarnak jutni. Első sorban az anyaság jövője foglalkoztatja legélénkebben a gondolkozó asszonyokat. Egyedül csak a nőkben van annyi tudás, lelkesedés és a jobb helyzet utáni óhaj, ami szükséges ahhoz, hogy legyőzzék mindazokat a nehézségeket, melyek a modern anya útjába állnak.

A közép és alsó néposztály anyáinak elsősorban is több szabad idővel kellene rendelkezniök, hogy anyagi kötelességeiknek jobban eleget tehessenek. Mert a nőre még ha nincs is gyermeke, elég kötelesség háramlik mint feleségre, élettársra és háziasszonyra. Az anyaság a mai körülmények közt csak mint még további kötelesség jelentkezik, mely sok esetben kevésbé fontos dolgoknak van alárendelve. Pedig talán fölösleges rámutatni, hogy mennyivel szükségesebb volna a háziasszonyságot az anyaság alá rendelni, mint megfordítva.

A gyermek első éveit sok ápolást és állandó felügyeletet igényelnek, aminek az átlagos anya állandó anyagi gondjai és dolgai mellett még a legnagyobb erőfeszítés dacára sem tud kellően megfelelni. Később pedig, mikor a gyermek szellemi élete kezdődik, az anyának nagy elfoglaltsága mellett nincs meg a kellő nyugalma, szellemi frissége és türelme, hogy a gyermek ébredő tudásvágyát vezetni tudja. Mindezeknél tragikusabb még az az általános jelenség, hogy a felnőtt gyermekek kinőnek az anya szellemi hatásköréből s elvesztik a vele való lelki közösséget, ami nagy részben arra vezethető vissza, hogy az anyák szellemi fejlődését a háztartással járó ezernyi apróság megakasztja s nincs idejük megismerkedni az új eszmékkal, melyek légkörében gyermekeik élnek. Hosszú évek sok fáradtsága és gondja olyan munkára volt fordítva, melynek gyümölcsét az anya nem élvezheti, mert egy napon arra ébred, hogy fiai és leányai, kiket oly végtelen szeretettel éj gonddal nevelt fel, szellemileg idegenek hozzá.

Ha az anya gyermekével lelki közösségben akar maradni, úgy több szabad időre van szüksége. Az államnak is szüksége van az anyák bölcsességére s a kéz, mely a bölcsőt ringatja, sok esetben nemzetének sokkal hasznosabb szolgálatot is tudna teljesíteni. A központi háztartás ebből a szempontból is nagyjelentőségű a jövőre nézve. Nemcsak hogy felszabadítja az anyát sok aprólékos gond alól, de azt is lehetővé teszi, hogy még a szegényebb sorsú anya is időnkint a közös gyermekszobában megfelelő felügyelet alá helyezhesse gyermekét s ezt az időnkinti nyugalmat éppen gyermeke nevelésére gyümölcsöztethesse. Az anyának a háztartás ilyen formája mellett több ideje marad arra, hogy feleség, férjének élettársa és a nagy világnak tevékeny és hasznavehető polgár legyen.